

Procesul de pressă

al
„Gazetei Transilvaniei“

(Raport special.)

Clușin, 5 (17) August a. c.

(Urmare).

Iosif Romanu, apărător, continu-
ând: Acum trec la cuprinsul și înțe-
lesul articolului incriminat. Care este
adeveratul lui înțeles?

„Doră nu voru fi mâncat bureți
cei dela fabrică, să facă pe chefulă ju-
pănilor dela Clușiu. Acestu pământu nu
e maghiar, și nici Maghiarii nu este
acestu stat, acesta s'o scie usurpatori,
ci e alu tuturor naționalităților de o-
potrivă.“

Neînțelegerea, pe care se înteme-
iază acușatiunea, isvoresce din înțelesul
geneticu sêu de rassă și din înțelesul
politicu tot-odată alu cuvântului „ma-
gyar“.

Nu numai noi Românii, ci și cele-
lalte naționalități facu deosebire între
„Hungarus“, care semnifică pe individul
politicu, și între „Maghiar“, care sem-
nifică pe individul după rassă sêu națio-
nalitate.

Astfelu, de exemplu, limba germană
numesce țera „Ungarn“ și pe ori-ce lo-
cutoru alu aceleia ilu numesce politi-
cescu „Ungar“, și atunci când voesce
să arate pe Ungurul specificu, geneticu,
sêu după rassă, ilu numesce cu cuvân-
tul „Magyar“ și limba o numesce *die
magyarische Sprache*.

Limba maghiară însu pentru aceste
două concepte nu are două cuvinte deo-
sebite, ci pe amândouă le exprimă cu
cuvântul „magyar“ și de aci vine apoi
neînțelegerea.

Când așa-dără autorul notiței dice,
că „pământul acesta nu e maghiar“,
el nu dice acesta în înțelesu politicu,
ci în înțelesu geneticu de rassă, și sub
Maghiaria sêu *Magyarsági állam* n'a în-
țelesu pe Ungaria politică, ci a înțelesu
o Ungaria de rassă.

A dice și a susține acesta, nu nu-
mai pe baza datelor esistente, pe baza
existenței diferitelor naționalități, ci
chiar și după definirea legii nu este nici
crimă, nici delictu, ceea ce voiu do-
vedi în următoarele:

Considerându, că aici suntem în
Ardel, mai întâiu de tôte mă rogă a
lua în considerație §. 1 alu articolului
de lege 43 din 1868, care sună astfel:
(cetesce)

„După-ce deja prin articolul de
lege din Clușiu 1 din 1848 fă-care lo-
cutoru alu Ardélului, fără deosebire de
naționalitate, limbă și religiune, a fostu
declarat egal îndreptățit; și după-ce
ori ce lege a Ardélului contrară ace-
steia s'a ștersu: împărțirea teritoriilor
după națiunile de până atunci, numirile,
și drepturile și privilegiile împreunate
cu acestea, întru câtu ele ar fi privitu
pe vr'una dintre naționalități, cu eschi-
derea celorlalte, se cassază; și egala în-
dreptățire a tuturor cetățenilor Un-
gariei și Transilvaniei unite în privința
cetățenescă și politică se garantază din
nou.“

După acestea mă întorc la articu-
lul de lege 44 din 1868, la care se
provocă on. foru de acușatiune când își
ridică acușatiunea sa și care și în ac-
tul de acușatiune se numesce lege fun-
damentală. In numita lege se dice:

„Fiind-că toti cetățenii împreună
formază și după principiile fundamen-

tales constituționale, o națiune în înțe-
lesu politicu, națiunea ungară unită și
nedespărțită, a căreia membru egal în-
dreptățit e fă-care cetățen, ține-se elu
de ori-care naționalitate:

Fiindcă mai departe acesta egală
îndreptățire numai cu privire la folosirea
oficială a diferitelor limbi usitate în
țera, și numai întru atâta se subordineză
la regule speciale, încâtu pretinde uni-
tatea pactică a guvernării și administra-
țiunii și executarea punctuală a justiției:
deplina egală îndreptățire remănuend
nevătămata pentru tôte celelalte rela-
țiuni, cu privire la întrebuintarea oficială
a diferitelor limbi, voru servi următo-
rele regule de cinosură...“

Ce însemnă acestu articulu de lege,
cari determină instituțiunile statului? În-
semnă aceea, că națiunea politică un-
gară nu o formază numai rassa speci-
fică genetică maghiară, ci complexul
cetățenilor de diferite naționalități.

De aci urmază, că pământul, pe
care-lu posedă națiunea politică, nu este
numai alu cetățenilor unei rasse, ci
el este proprietatea tuturor națio-
nalităților, cari constituiesc națiunea po-
litică.

Așa-dără când autorul notiței a
dîsu, că pământul și statul acesta nu
este numai statul Maghiarilor, sêu alu
naționalității de rassă, ci alu tuturor
naționalităților, el n'a făcutu alta,
decât a datu expresiune conceptului
legalu.

Ce privesce înțelesul cuvântului
usurpator, limba maghiară exprimă acestu
cuvântu cu *bitorlo*, ceea ce este o espe-
siune prea aspră, deoarece cuvântul la-
tinu „usurpator“, aplicându-se în mai
multe casuri, are și unu înțelesu mai
blându.

Cuvântul *bitorlas* după înțelesul
lui maghiar semnifică mai multu ține-
rea și luarea în posesiune cu forța bru-
tală a cutăru dreptu sêu avere, pe când
cuvântul latinu *usurpatio* se folosese
și în casul, când cineva prin apu-
cături istețe și rafinate, sêu profi-
tându de slăbiciunea caracterului indi-
vidilor respectivi, pune mâna pe drep-
tul sêu averea altuia și pe nedreptu o
ține în stăpânirea sa.

In casul de față însu, de s'ar atri-
bui ori-ce înțelesu cuvântului *usurpator*,
acela nu s'a dîsu și nici nu se refere
nicu la locuitorii geneticu maghiari, nici
la națiunea politică maghiară, ci se re-
fere la domni din Clușiu amintiți în no-
țița, ca la unii, cari în foile ungurescu
propagă doctrina, că pământul acesta
este esclusiv maghiar și că *nix deutsch*;
și domni aceia, cari prin propagarea
unor idei atât de exclusiviste și con-
trare dispozițiunilor legii, voescu să
sugrume și nimicescă dreptul naționa-
lităților de a se folosi de limba lor
proprie, în adevăr merită a fi gratificați
cu epitetul de usurpator.

Acesta fiindu adevărul înțelesu alu
cuprinsului notiței incriminate, speru că
am dovedit, că în aceea notița nu se
cuprinde așțare la ură în contra națio-
nalității maghiare, pentru-că națiunea
maghiară ca atare nici n'a fostu aminti-
tă în acea notița.

Să vedem acum, ce intențiune a
putut avé acestu scire a țilei? — Ni-
miu alta, decât să răspundă la provo-
cările nemotivate ale foilor „Kolozsvár“
și „Magyarság“. La o lovitură dată prin
diar, s'a răspuns éráși prin diar.

In notița acesta nu este amintit

nici constituția Ungariei, nici instituțiunile
statului, nici Maghiaria ca una, care ar
usurpa drepturi; nici nu se pôte con-
chide și nici nu se pôte afirma așa-dără,
că în casul de față acestea ar fi ata-
cate prin cuvântul usurpator. Cu deo-
sebite nu se pôte lua în sêmă afirma-
rea on. foru de acușatiune, că „atacă pe
față caracterul maghiar alu stărei de
dreptu publicu, basată pe articolul de
lege 44 din 1868, și pe membrii națio-
nei maghiare, cari constituie statul, în
modu amenințatoru i nemescu usurpa-
tori; drepturile basate pe lege ale lo-
citorilor maghiari ai țerei le declară ca
neîndreptățite.“

Să analizăm aceste sentințe sen-
saționale:

„Starea de dreptu publicu și carac-
terul ungaru alu patriei se basază pe
articulul de lege 44 din 1868.“

Sub caracteru ungaru, ori că în-
țelege on. procuratură caracteru de rassă
ori înțelege caracteru politicu, acesta în
notița incriminată nu este atacat, pen-
tru-că caracterul ungaru alu statului în
primul înțelesu ar căpeta expresiune în
limba oficială protocolară a legislațiunii,
a guvernului, a judecătorilor și a au-
torităților țerei, despre cari nici aminti-
tire nu se face în acea notița. Așa-dără
notița nu atacă nici starea de dreptu pu-
blicu a patriei, nici caracterul ungaru
alu națiunii.

„Elementul, care constituie statul,
ilu formază națiunea ungară.“

Decă reprezentantul on. foru de
acușatiune este de credință, că elemen-
tul constitutiv alu Ungariei ilu formază
singuru numai rassa maghiară, pe acestă
credință greșită, care este afără de lege,
d-sa nu-și pôte întemeia acușatiunea.

„Se atacă națiunea și instituțiunile
cardinale ale statului“, dice d-lu pro-
curoru.

In ceea ce privesce națiunea, nu
voiu mai cita din nou articolul de lege
44 din 1868, ci în ceea ce privesce res-
pectarea legiloru privilegore la instituți-
unile patriei, imi iau voia a întreba, că
iertat este ore a agita în contra cetă-
țeniloru nemaghiari cu scopul, ca aceș-
tia în afacerile lor private să nu se mai
pôtă folosi de propria lor limbă?

Drepturile basate pe lege ale Ma-
ghiariei constau în aceea, că limba
oficială atât în legislațiune și guver-
nare, cât și la judecătoria este limba
maghiară; alte drepturi deosebite poli-
tice și cetățenesci nu au, ci sunt egali
cu cetățenii celorlalte naționalități. In
notița incriminată însu nu se face aminti-
tire și nici nu se atacă nici cele din
urmă, nici cele dintăi; și decă anumiți
scriitori ori diare, fă germane, fă ro-
mâne, fă slave, s'ar răsvrți în contra
drepturiloru amintite în urmă; s'ar răs-
vrți și în contra rassei lor proprii, ca
unii, cari representa la oaltă națiunea
politică ungară.

Pe întortochierea acestor principii își
basază on. procuratură acușatiunea sa
pentru agitație, dér cum-că principiile
și dispozițiunile legii nu s'au atacat,
credă a fi arătat de ajunsu.

Să luăm însu acum însu-și deli-
ctul susținut în acușatiune și să vedem
dispozițiunea legii, pe care se basază
acușatiunea.

Susține actul de acușatiune, că
prin cuvintele folosite autorul notiței
așță în contra naționalității maghiare,

ceea ce învôlvă delictul prevădutu în
§ 172 punctu 2 alu cod. pen. de agitare
în contra naționalității. Pentru ca să
putem înțelege mai bine punctul alu
2-lea alu § 172, să vedem mai întâiu
ce dice § 171 alu cod. pen. Acesta spune
claru și lămurit: „Celu ce prin tipări-
turi provocă de-a dreptul la comiterea unei
crime ori unui delictu.“ Așadără pentru
ca fapta comisă prin tiparu să fi pu-
nibilă, trebe să cuprindă în sine pro-
vocarea directă la comiterea crimei sêu a
delictului. Er punctu 2 alu §-ului 172
dice: „Totu acestă pedepsă ilu ajunge
pe acela, care în modul stabilit în § 171
așță vre-o clasă sêu naționalitate la ură
în contra celeilalte.“ — Așa-dără și aici
pretinde legea prin comiterea faptei să
provocă de-a dreptul la comiterea unei
crime, ori unui delictu.

Dér acea simplă scire a țilei nu
conține o astfel de provocare, care ar
așță prin provocare directă la comite-
rea crimei sêu a delictului. Cătră nimeni
nu se adresază provocarea „ca să faceți ori
să facem césta sêu ceea“, din care provo-
oare s'ar nasce crima sêu delictul. Ci față
cu afirmările foilor „Magyarság“ și „Ko-
lozsvár“ păsesce numai negațiunea pe
planu, dîcend, că „nu așa stă lucrul,
cum scrieți“, pentru-că acestu pământu
și acestă țera nu este numai a Maghia-
rimiei, ci a tuturor naționalităților la
oaltă, așa-dără a națiunii ungare po-
litice.

O negațiune de acestu soiu nici-
odată nu pôte avé atributul provocărei
directe, pentru-că acestă provocare di-
rectă este o faptă de sine stătătoare și
intenționată, pe când negațiunea este
nerecunoscerea unei afirmări sêu efectul
unei cauze.

Decă notița impricinată ar cuprinde
o asemenea directă provocare: Audiți
voi naționalități nemaghiare! naționali-
tatea maghiară e usurpătoare, să nu mai
recunosceti drepturile ei, și altele de
aceste, în casul acesta ar fi o provocare
directă în sensul legii și ar fi basă
pentru acușatiune; dér pe când, cum
vedem, acea scire a țilei e de natură
negativă și nici nu este adresată națio-
nalității maghiare, ci diariștilor provo-
cătoru, pentru a căroru fapte naționali-
tatea maghiară nu pôte nici-odată lua
asuprași solidaritatea și nici nu se pôte
identifica cu conceptele lor politice;
o astfel de negațiune golă nu pôte
servi nici-odată ca basă pentru delictul
de agitare la ură în contra unei națio-
nalități.

(Aici apărătorul cere o pauză de
câteva minute, ceea ce se și concede,
apoi continuă.)

După acestea mă întorc la partea
a doua a acușatiunii, care se basază pe
cuprinsul articolului publicat în Nr. 72
alu „Gazetei Transilvaniei.“

Indată la începutul traducerei au-
tentice apare, ce și acușatii au decla-
ratu, că acestu articulu se ocupă cu
ideile cuprinse în articolul lui br. Ivor
Kaas, publicat în Nr. dela 6 Aprile a.
c. alu lui „Budapester Tagblatt“. Și
cumcă articolul incriminat nu este
alt-ceva, decât o reproducere a cuvân-
telor și mersului ideiloru din articolul
d-lui Kaas, și o aplicare a lor la si-
tuațiunea Românilor, se vede din nu-
mărul prezentat aici alu lui „Bud.
Tagblatt“ și din traducerea lui auten-
tică.

Despre acesta s'ar fi convinsu membrii onoratei curții cu jurați, decât s'ar fi concesi să se cetescă articolul în original și în traducere originală. După ce însă on. curte cu jurați a aflat de bine, a nu concede acesta, sunt silită a mă mărghini numai la acele părți, cari sunt amintite în actul de acusațiune, și dicu: că acela nu este alta, decât reproducerea articolului lui br. Ivor Kaas.

De altmintelea articolul acesta nu se referă nici la naționalitatea genetică maghiară, nici la naționalitatea politică ungară, ci la o partidă dominantă, la omenii partidei dela putere, cari stăpânesc și au puterea în mână, și cumcă acesta este așa, se vede de acolo, că între omenii partidului dela putere nu sunt numai din naționalitatea maghiară ci și din Români și din toate naționalitățile. Acestă partidă nu se poate identifica nici cu naționalitatea genetică maghiară, nici cu naționalitatea politică ungară. Și în acestu înțeles vorbesc și „Gaz. Trans.“ când dice, că sub o „minoritate“ nu înțelege rassa maghiară, ci înțelege acea partidă privilegiată, care are în mână puterea. Acestă o scimă și pe basa parlamentarismului.

Așa a înțeles-o acesta și scriitorul articolului din „Gazeta“, după cum a declarat și în fașiunea ce a făcut-o înainte a judelei investigatoru. În articolul înriminat din „Gazeta“ nu se face niciămintire despre naționalitatea maghiară, ci toamai așa, ca în „Tagblatt“, se face amintire despre partidă privilegiată, care are puterea în mână; onoratul foru de acusațiune deci ridică acea acusațiune pe interpretare greșită, că adevărat o parte a naționalităților se așă la ură în contra națiunii maghiare privilegiate. Sub conceptul „privilegiat“ nu se înțelege decât o partidă.

Ce se atinge de casurile aduse relative la ne'ndreptățile ce li-se facu naționalităților, toate aceste ne'ndreptățiri nu sunt de a se atribui națiunii maghiare, ci acelei partide politice, care s'a alcătuită din națiunea maghiară, pentru-că bine scimă, că puterea se exerciază tot-déuna de către indiviții unei partide dominante, cari indiviți, după cum am observat mai sus, sunt din toate naționalitățile.

Dér ori și cum am înțelege acestu conceptu, fiă-mi iertat a întreba, că unde se cuprinde în acestu articol vreun delictu, crimă, séu vre-o provocare directă, prevădută în § 172, pentru-că conceptul „privilegiat“ nu s'a disu la adresa națiunii maghiare, ci la adresa unui partidu, și eu credu, că tot-déuna a fost și este liberă emularea între partide.

Prin toate acestea speru, că am arătat, că acusații nu au simțit, și nu simt așa, după cum on. foru de acusațiune a presupus și cu adevărată predare oratorică vré să infiltreze acestă presupunere în inimele onoraților jurați.

Înainte de a mă întorci la conclusiune, fiă-mi iertat a reflecta la câteva casuri provocate de onoratul foru de acusațiune.

S'a disu adevărat, că în Agramu studenți croați au scuipat pe o Ungurică pe stradă, fiind-că acesta nu vorbia limba loră națională. Ei, dér acesta s'a întemplat și în Clușiu cu o femeia română. Nu faceți dér din acesta cestiune națională.

V'ați provocat la Rusia, dér, mă rog, iertat ne este nouă a ne provoca la faptele unui statu absolutisticu? Iertat ne este nouă a lua de cincsură regulamentele unui statu absolutisticu?

Ați atacat organismul bisericeii gr. or. Mărturisesc, că la acesta nu m'am pregătit să răspund și nici nu este chiămarea mea a-o apăra aici.

Încă una: Diarul „Kolozsvar“ într'unul din numerii săi trecuți a disu, că aici în țera acesta, *cuvântul Român este deja identicu cu tradarea.* Și ce credeți, am luat-o noi acesta astfelu,

ca și cum n'ar fi dis'o întreaga națiune maghiară și nu numai unu diaru? Ve-deți dér, on. foru de acusațiune, că noi nu facem cestiune națională din astfelu de lucruri.

După-ce am dovedit, că nici notița din Nr. 40, nici articolul de fondu din Nr. 172 nu cuprind lucruri, cari în înțelesul strinsu alu cuvântului aru puté servi de basă unui delictu séu crimă, deorece nu s'a țintit nici într'unul, nici într'altul din numiții articuli la vătămarea națiunii maghiare, ci aceia au fost scriși la adresa numai a unei partide, imi iau voiă a ruga pe on. jurați și on. tribunalu să achite pe autorul articuliilor, d-lu Traianu Popu, care a luat asupra sa răspunderea.

(Va urma.)

Regele României în Ischl.

Regele Carolu alu României, la sosirea sa în Ischl împreună cu principele moștenitoru, a fost primitu la gară de Monarchulu austro-ungaru, care i-a însoțit până la hotelul Elisabeta. Adjutantulu Sachs, căpitanu de corvetă, a fost alăturat pe lângă persoana Regelui Carolu.

După amedzi s'a dat în onorea oșpeților unu prându la vila împărătesă. Împărătesa a ședut între Regele Carolu și între Moștenitorul României. După prându, Împărătesa cu Regele și Moștenitorul României au făcutu o preumblare cu trăsura, ér séra s'au dusu la teatru, unde s'a datu o reprezentațiă festivă.

A doua di în 16 Augustu Regele Carolu a primitu pe șeful statului majoru generalu alu armatei austro-ungare generalulu Beck. Apoi Regele României a făcutu o vizită Monarchulu austro-ungaru, cu care a statu împreună 1½ ore. S'au mai făcutu și alte vizite, ér după amedzi Împărătesa se duse la hotelu și luă pe Regele și pe Moștenitorul pentru a prândi împreună. După masă érași au fostu la preumblare și séra la teatru.

Din Ischl, Regele și Moștenitorul român au plecatu la München, unde s'au întâlnit cu Regina României și cu princesa de Wied.

Împărătesa germană în Rusia.

Împărătesa Wilhelm a sositu la 18 Augustu în Reval, unde a salutat garda de onore a regimentului séu rusesc din Vyborg în limba rusescă. Garda a răspuns prin urale entusiaste. Oșterii au prezentat pânea și sarea tradițională.

La Narva a sositu împărătesa Wilhelm séra. La gară a fostu primitu de Țarul, de marele duce moștenitoru, de ceialalți duci, de personalulu ambasadei germane și alu Austro-Ungariei.

Întrevederea celor doi suverani a fostu din cele mai cordiale, ei s'au îmbrățișat de mai multe ori. La vilă au mersu în trăsura deschisă; în prima trăsura erau cei doi împărăți, în a doua marele duce moștenitoru cu principele Henricu.

Împărătesa germană purta uniforma regimentului rusu din Vyborg cu colanulu S-lui Andreiu, ér Țarul purta uniforma regimentului germanu Alesandru și cordonulu Vulturulu Negru. La vila Polowzew au fostu primiți de împărătesă într'unu modu foarte cordialu. Pe totu percursulu Maiestățile Lor și generalulu Caprivi au fostu viu aclamați.

În 18 Augustu fiindu și patronulu regimentului Preobrejenski, la acestă serbare au asistat cei doi împărăți, împărătesa, principele Henricu și marii duci; damele purtau colorile regimentului. La dejun Țarul a ridicat unu toast împărătesei Wilhelm și împărătesei Franciscu Iosifu, care s'ărbătorește diua sa aniversară. Împărătesa a ridicat unu toast Țarului în limba rusescă. Împărății au vizitat primăria, unde li-s'au remis mai multe adrese, școlile de caritate, asilulu de orfan. Dimineța înainte de revistă, împărătesa Wilhelm a ofe-

ritu Maiestăților rusesci o frumoasă trăsura.

Generalulu de Caprivi și generalulu Schweinitz plecă Joi la St. Petersburg.

„Journal de St. Petersburg“ dice, vorbindu de visita împărătesei Wilhelm, că noua întrevedere, fiindu anunțată mai de multu, presa a putut să facu numeroase comentarii. Câte-va diare i-au atribuit o însemnătate mai mare decât o are, altele din contră i-au tăgăduit ori-ce importanță și însemnătate din punctulu de vedere alu relațiunilor internaționale. Cu toate acestea e de ajunsu a ține sémă de fapte pentru a fi în adevărata situațiune. E de netăgăduit, că raporturile de amicițiă între cele două imperii puternice se voru întări și mai multu prin întrevederea celor doi suverani, cunoscuți că ei își consacra totă activitatea loră pentru bunulu traiu alu popoarelor lor și pentru desvoltarea prosperității lor; pentru acesta se cere însu menținerea și consolidarea păcii. Primirea cordială ce Rusia face augustului séu oșpete va convinge atât pe suveranulu germanu, câtu și pe ilustrele persoane, cari îl însoțesou, că Rusia voiesce să trăiescă în pace și în bună pretiniă cu națiunea germană, cea mai sigură garanțiă de pace.

„Grazdanin“ salută visita împărătesei Wilhelm ca unu evenimentu fericit pentru Europa.

„Sviel“ esprimă încrederea sa pentru menținerea păcii, simțindu-se satisfăcutu de sosirea împărătesei Wilhelm; elu e convinsu, că întrevederea suveranilor va avé consecințe fericite pentru cele două țeri.

SCRIBILE PLEI.

Din armată. Au fostu numiți de locoșitorii de oficeri în infanteria următorii absolvenți ai școlii de cadeți: Valeriu Moga din reg. 31 de infanteria, la reg. 85; Emilu Popu din reg. 64, în regimentu; Ioanu Hidu din reg. 64 la reg. 31; Alesandru Ratu dela reg. 64 la reg. 31. Au fostu numiți cadeți: Emilu Romosanu dela reg. 64, în regimentu; Augustu Adorianu dela reg. 64 la reg. 31.

Esamenulu de stat alu forestierilor se va ține în 20 Octomvre n. c. și în zilele următoare în Pesta în palatul reuniunii forestiere. Esamenule speciale de forestieri se voru ține în 20 Octomvre n. c. și în zilele următoare în Pesta, Pöjónu, Neusohl, Mișcolțu, Cașovia, Sigetulu Marmăției, Dobriținu, Clușiu, Brașovu, Sibiu, Timișora, Zomboru și Cinc-biseriei în casele comitatului. Aceia, cari dorescu a face acestu esamenu, voru trimite testimoniile loră autentice împreună cu duplicile loră inspectoratului forestieru din respectivele comitate.

Dela postă. Prin contractu și cu o cautiune de 100 fl. se pote ocupa postul de magistru post. la în comuna Disneiu, din comitatulu Mureșu-Turda. Emolumente: 180 fl. léfă, 40 fl. cheltueli de cancelariă și 16 fl. pentru distribuire. Concurenții voru serie suplicile cu propria loră mână și le voru înainta în decurs de 3 săptămâni direcțiunei telegrafopostale din Sibiu.

Colaboratorulu nostru d-lu Traianu H. Popu a sositu astăzi cu trenulu accelerat din comuna sa natală, unde s'a dusu dela Clușiu ca să viziteze pe părinții săi.

Furtu prin spargere în Cața. Făptuitorii necunoscuți au spart în noptea de 11 spre 12 Augustu, pe când se apropia o furtună, prăvălia veduvei Bucholzer din Cața și au furat mai totu ce era în ea, în prețu de peste 600 fl. Totu atunci, peste drumu de prăvălia acesta s'a spart galantarulu dela o altă prăvălie și lucrurile aflătoare în elu au fostu furate. Hoții sunt urmăriti.

Foc. În Brăila au ars mai multe

case și unu calu alu unui birjaru, dela care a luat nascere foculu, fiind-că aruncase în grajdă țigarea nestinsă. — În Tergu Mureșului au ars atelierele măsărilor Mihael Ricz și edificile laterale ale casei vecine a lui Miklos Csiki.

Lovitu de trăsnetu. Locuitorulu din Cinc St. Martinu anume Ludwig Konosag, pe când ședea la masă în 15 Augustu n. séra, a fostu trăsnit și cadu imediatu mortu.

Foile șoviniste strigă după procurori!

Nici-odată n'a fostu așa de multu citat §-ulu 174 din codicele penalu, ca acum câte-va zile după procesulu de presă alu „Gazetei“.

„Kolozsvar“ stă în fruntea foilor șoviniste, cari așă și amenință mereu cu acestu paragrafu.

Și pentru ce? Pentru-că, dice, Români din Clușiu și din Brașovu au făcutu „demonstrații ilegale“ pentru directorulu și colaboratorulu „Gazetei“.

Din raportulu, ce l'amă publicat în numărulu de eri alu fôiei noastre scie adă fiă-care, ce caracteru a avut manifestatiunea din Brașovu cu ocaziunea primirii directorului „Gazetei“.

Cătu pentru ceea ce s'a pretrecut în Clușiu, după terminarea procesului, în grădina Stadler, n'a fostu decât o cină comună, la care a putut lua parte ori și cine a voit și care a decursu foarte liniștitu și prietinesce între prietini. De banchetu și de arangiorii nici pomenire.

Cu toate astea „Kolozsvar“ dela 19 l. c. anunță cu bucuria, citându din nou §-ulu 174, că procurulu Biro János din Clușiu a făcutu deja cererea către tribunalu, ca să pornescă cercetare în acestă afacere, ér judele Bodor László a fostu însărcinat cu investigarea.

Totu „Kolozsvar“ dela 19 vorbindu despre primirea directorului fôiei noastre la reîntorcerea sa din Clușiu dice, că decât în Brașovu nu se află poliția apoi este procurorulu reg., care nu va întârzi așă implini datorința față cu demonstranții. Aici érași oftéză după aplicarea §-lui 174 din cod. pen.

Mari trebuie că sunt și acum căldurile în Clușiu, decât celor dela „Kolozsvar“ nu le mai jocă înaintea ochilor decât § 174.

Stau se mără de ciudă șovinistii dela acestă fôia, că Români i au datu de minciună prin încordata atenziune și viulu interesu cu care au urmărit procesulu nostru de presă și lupta noastră pentru dreptulu limbei române înaintea Curții cu jurați din Clușiu!

O ispravă a poliției din Brașovu.

Modulu cum a fostu primitu directorulu fôiei noastre Duminecă, când a sosit aci dela Clușiu, a făcutu sânge réu între cei cari ne iubesc.

Poliția a pornit, precum aușim la ordinu mai înaltu, adevărată gonă în contra tinerilor, cari au fostu calari la gară. Dér fiind-că nu le vine la socotelă că s'a putut face o asemenea primire în modu spontanu, poliția a trebuit cu ori-ce preț să inventeze unulu ori doi arangiatori ai pretinsului „banderiu“, care întâmplător s'a formatu dela gară până în orașu.

Și așa sub cuvântu, că s'a arangiatu banderiu și nu s'a anunțat la poliția, toți tinerii și nascociții arangiatori au fostu pedepsiți cu cea mai mare pedepsă de câte 10 fl. unulu, eventualu 48 ore arest.

Caracteristicu pentru darea maximumi pedepsei este, că în timpul pe când

li-se lua tinerilor interogatoriul, d-lu vicecapitanu intrand in cancelaria d-lui comisarul insarcinat cu interogatoriul si raspundandu-i-se — la intrebarea ce i-o faceu—de catre d. comisarul, ca nu se pote constata deca a fostu ori nu anume arangiatu lucrul, duse ca fia-care se fia pedepsitu cu cate 10 fl.

Cum a d'is d-lu vice-capitanu, *cand incu se facea procesulu verbalu si deci instructia era neterminata*, si prin urmare necetita de d'nsulu, asa s'a si hotaritu: cernela de pe hartia era uda, cand se pronunta sentinta imediatu, si incu cea mai aspra, deore-ce statulu poliienescu prevede o pedepsa de 1—10 fl.

Intocmai ca cu procesulu „Gazetei”, procurorul din Tergu-Muresului isi avea actulu de acuzati gata, cand aci se facea instructia; asa si cu politia nostra.

Amu ajunsu asa—dera timpulu, cand se face sentinta inainte de cercetare si judecare; deca s'ar fi arangeat anume „banderulu” si nu intemplantu; s'ar fi adunatu la gara mai mult calareti si politia trebuia sa vada acestu banderiu mergendu la gara, caei lucrurile s'au petrecutu in ziua mare. Der odatu intelnindu-se la gara, nu cumva ca la intorcere trebuia sa o ia tinerii peste campu?

E in adeveru regretabilu, ca politia in acestu modu asupritoru cautu a' si implini datoria ori insinuatu re-cursu in contra sentintei politiene.

Corespondenta „Gaz.” Trans.

Lascudu, 13 Augustu n. 1890.

Petrecerea din Tirimia mare. In 10 Augustu n. c. s'a tinutu petrecerea din Tirimia mare in folosulu scolei romanesce gr. cat. de acolo.

Resultatulu moralu alu petrecerei a fostu cu multu mai multamitoru ca celu din anul trecut. Atatu numerulu des-tulu de insemnatu alu ospetiloru, cari in aceste parti din marginea Secuime si atatu de isolate pentru noi formar o societate romanesca cum rar mai poti vede, catu si mai vertosu caracterulu nationalu alu petrecerei, armonia fratiesca si vioiciunea participantiloru suntu totu atatea semne, ca petrecerea n'a ramasu lipsita de efectulu doritu si ca ostenela arangieriloru a fostu raspalitata priu deplina indestulare a ospetiloru.

Cam pe la 4 ore p. m. s'a inceputu ordinea de dansu cu prea frumosulu jocu romanescu „Ardeleanu”. Costumul romanescu si aici a foste forte reprezentatu: semu, ca dragaleasulu nostru sexu femeescu pretutendena voesce se se afirme ca ceea ce e, tinendu cu scumpetate la portulu si datinele nostre stramoșeci. Onore si lauda se cuvine pentru acesta femeiloru nostre, cari in asemeni imprejurari locale sciun se profite de ocaziune pentru a incanta cu frumoșele lor costume nationale inima poporulu setosu de totu ce-i romanescu!

In seria acestoru dame costumate voiu numera pe d-nele si domnișorele: Susana Maioru din locu, Anica Viciu din Nirasteu, Laura Aronu din Laslau; d-ra: Mariu Voda din Ormenișu, Carolina Maioru din Budiu, Mariu Batolomeiu din Lascudu, Silvia Gerasimu din Petrilaca-romana, Aurelia Viciu din St. Ana, Aurelia si Volumnia Maioru din V. Odrheiu, Aurelia Harșianu din Șeulia de Campia, d-ra Maria Harșianu din Oroiu de Campia.

In pauza 8 tineri au jucat „Calușarul” si „Batuta”, dupa care au urmatu „Ardeleanu” si „Brănu”. Iți era mai mare dragulu de a vede pe tinerii nostri imbracati romanesce, invertindu cu dibacia pe veselele Romancușe, cari asemenia erau in mare parte imbracate romanesce.

Petrecerea a duratu in ordinea cea mai esemplara pana dimineta pe la răsăritulu soarelui, cand fia-care s'a departatu cu inima plina de suveniru placute. Buna reusita a petrecerei in mare parte este a se atribui comitetulu arangiatoru,

mai vertosu insu d-lui președinte Alexandru Maioru, parochu localu, care a inițiatu arangierea acestei petreceri la cererea espresu a poporulu seu si care nu a cruștat nici ostenela, nici spese pentru a satisface așteptariloru publiculu participantoru.

Unu ospe.

Bihoru, 16 Augustu 1890.

Onorate D-le Redactoru!

Pe langa politica de tote d'ilele, ce resultu din importanta destiune a gimnasiunului din Beiușu, la noi in jurulu Beiușului spiritele nobile mai suntu preocupate si de starea demoralizatore si deplorabila, in care e adusu bietulu poporu prin ingreunarea peste mesuru cu diverse dari, din care resultu atatea: omoruri, rapiri, sinucideri si in urma furturile, cari suntu dese, atatu in Beiușu, catu si in jurulu Beiușului.

Catu pentru furturu amintescu, ca pe la mijloculu lui Iulie nisce hoți sparseru camara unei veduve sermane, Maria Martinu n. Stanca, si o despoiaru de 14 jumetati slanina, din care isi agonisia bieta veduva pana de tote d'ilele. Paguba s'a judecatu ca la 200 fl.

In 14 Augustu nisce hoți strabatutu in granariulu dominiului episcopescu din Beiușu, de unde au furatu mai multu saci cu grau si cucuruzu, ducendu-i in pieta spre a-i vinde. Se face cercetare si se speru a descoperi pe furi. In dominiulu episcopescu s'au intemplantu mai multe furturi. Casa domeniului si a 3-ora au cercat u a-o duce, insu tot-deuna fara rezultat.

In 15 a l. c. se vorbesce, ca ar fi furatu o vaca dela d-lu Antoniu Vasu. In 16 d-lu Janosy, neguțatoru, a trimisu pe unu omu alu seu se-i cumpere ovesu de pe la sate cu 400 fl., s'a intorsu cu capulu totu sdrobotitu si fara unu cruceru. Faptuitorii inca nu s'au pututu descoperi.

In legaturu cu acestea afle de interesu a amintu, ca in noptea din 13 l. c. d-lu locotenentu alu gendarmiloru Kiss László si d-lu notaru alu orasului Beliczay Elek, isi petrecuru minunatu, traversandu de-alungulu stradele Beiușului cu o musicu dupa ei, țipandu si chiuindu, si astfelu conturbandu disciplina, ordinea si buna liniste a noptii. Se nu ne miramu dera de demoralizarea poporulu, caei latinulu dice: *Exempla trahunt.*

Sintinela.

Miseria din Macedonia.

(Raportulu consulului romanu din Salonieu).

Anulu agricolu 1889—1890 a fostu in generalu o cercare teribilu pentru Macedonia. De memoriu de omu nu s'a mai pomenitu asemenea calamitate. Vera, toamna si ierna din 1889 au trecut fara ploia, si chiar anul 1890, pana acum pote fi consideratu ca unulu din cele mai secetose.

In cursulu presentulu anu, ploile cari au cadutu pe alocurea in unele districte din Macedonia, au fostu insuficiente pentru a produce o recolta media, caei seceta dominandu, chiar in aceste districte desvoltarea cerealeloru s'a opritu deodatu. Actualmente situatiunea este ingrozitoare in arondismentele Kalamasie, Casandra, Sangoga si Caterina, unde tote semnaturile, atatu de toamna, catu si de primaveru, suntu cu desevirsire perdate. Lucru ne mai pomenitu inca, in aceste localitati vera asta nu se va treera. Vitele n'au absolutu ce se manance, caei nu mai esista nici fenu, nici paie; ceea ce este insu si mai tristu, populatiunea acestoru patru arondismente se afla in cea mai mare miseria, lipsindu-i chiar pana diluica.

In arondismentulu Avret si Hisac, unulu din cele mai roditore, recolta ajunge abia la jumetatea unei recolte rele. In arondismentulu Karoferia, Dohiranu, Geogheli, Serfidje, Nevrooop, Menelik, Serres, Drama, Cavalla, Zilmarși, Sasicoban, recolta represinta abia a treia parte a unei

recolte medie. In tote aceste arondismente nu numai semnaturile de toamna suntu pierdute, ca gralu, orzulu, ovășulu, orezulu, opium (afionulu) etc.; ci si cele de primaveru, ca susanulu, porumbulu, bumbaculu etc. si chiar tutunulu; viile au suferitu si densele din cauza secetei si prin aparitiunea unei specii de caleoptere, care ataca vlastarile.

Populatiunea, care suferu, intrece 100.000 suflete si este de neaparatu trebuinta a asigura nu numai subsistenta ei si a vitelor, ci si a procura tote semintele pentru recolta viitoare.

Pentru acestu sfersitu s'a instituitu o comisiune pentru a studia acestu chestiune; densa crede, ca o suma de 200.000 lire otomane este de trebuinta pentru cumpararea semintelor si nutritia țaranilor si a vitelor pana la recolta cea noua. Acestu suma se va cere cu rugaminte dela guvern. Comisiunea propune ca, pentru arondismentele ajutate, dijma de 11½ se se urce la 16½% in timpul de 7 ani. Cele 5% din sporierea dijmei voru servi la amortisarea datoriei de 200.000 lire otomane, capitalu si procentu.

Dare de sema.

Bradu, 12 Augustu 1890.

In 5 Iuniu a. c. s'a serbatu maiialulu elevilor dela comitatulu Hunedorei). Venitul curatu s'a destinatu fondulu de pensiune a membriloru corpulu didacticu de aceste institutu.

Dela totu au incursu 82 fl. 60 cr. si anume: dela elevi 27 fl., dela publiculu participantoru 49 fl. 20 cr. si dela d. colectorulu A. Onitu, notaru in Mihaleni, 6 fl. 40 cr.

Dintre d-nii participantoru au suprasolvitu: G. Candrea primaru in Neagra 1 fl. 40 cr., A. Feianu teplot. abar. 70 cr., I. Bogdanu 1 fl., I. Perianu parochu in Crisicior 30 cr., L. Luca 40 cr., L. Gobl 40 cr., I. Rusu medicu 1 fl. 40 cr., N. Borza par. 40 cr., I. Campeanu par. in Rovina 1 fl. 80 cr., N. Bota not. in Buceșu 80 cr., S. Bradeanu 1 fl.

In lista intrata dela d. A. Onitu au contribuit d-nii: St. Haragușu par. in Blasen 40 cr., S. Bibartu 40 cr., A. Onitu 1 fl., N. Bedea 60 cr., S. Ardeu 30 cr., G. Teodoru 10 cr., I. M. 40 cr., N. Bota 1 fl., I. Birau parochu 50 cr., P. Plastea 50 cr., N. Simurescu 20 cr., si alti 3 individi, ale carorulu nume nu se potu ceti.

Subtragendu se spesele in suma de 35 fl. 89 cr., a rimesu unu venit curatu de 46 fl. 71 cr., care suma in 21 Iuniu a. c. s'a trimisu spre fructificare la cassa de pastrare „Hunedora”.

Onoratu publicu participantu la acestu maialu, d. suprasolvitoru si d. A. Onitu binevoiasca a primi ca recompensa dela corpulu didacticu multamita si recunoscinta.

Causa nepublicarei la timpul seu a acestei socoteli a fostu de o parte esamenela comisionale si publice ale eleviloru, de alta parte imprejurarea, ca in data dupa esamene am fostu silitu a abesenta unu timp mai lungu.

Bradu, 12 Augustu 1890.

B. Boneu,
cassar.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.”

(Serviciulu biuroului de coresp. din Pesta.)

Viena, 21 Augustu. Ambasada serba declaru, ca e cu totulu neintemeiatu scirea, cumca guvernulu serbescu ar fi declarat u printu o nota ca ne mai fiindu obligatoru pentru Serbia tractatulu de comerțu, ce esista intre amendou guvernule.

Berlinu, 21 Augustu. Diarele nu atribue nici o importanta mare comentarieloru facute de toile oficiose rusesce cu ocaziunea visitei imperatesce.

Parisu, 21 Augustu. Cu ocaziunea intruniri camerei, unele grupuri voru incerca a detrage d-lui Floquet demnitatea de președinte si in locu se puna pe Perier.

Newyork, 21 Augustu. Unu ventu pustiitoru (typhon) a distrusu in Wiklesbarre (Pensylvania) 100 de case; 40 de omeni au fostu omoriti si 100 raniti, er mai multe sate distruse.

Apelu.

Precum totu seim comuna romanesca Bucerdea-vinosu a devenitu pradu focului si pe langa perdere de vietu omenesce, 54 de familii cu 260 membri au ramasu sub cerulu liberu perdendu in flacara si recolta anulu acestuia. Spre ajutorarea acestu poporu trezu si muncitoru s'a formatu in orasulu Alba-Iulia unu comitetu de ajutorare si pentru a primi ajutoarele din afara s'a incredintatu membrulu comitetului, D-lu Alexandru Tordășianu, protopresbiteru greco-orientalu.

Este unu interesu comunu, ca locuitorii acestei comene se fia ajutatoari; dreptu aceea prin acesta avemu onore a ne adresa catre intregu publiculu romanescu, ca se dea, dupa putinta, celu mai grabnicu ajutoru acestoru nefericiti, ca se nu-i afle erna fara locuinta.

Alba-Iulia, 6 Aug. 1890.

Alexandru Tordășianu,
protopresb.

Logodnu. D-lu Aureliu A. Suciu, studentu de universitate in Bucuresci, s'a logoditu cu d-șora Emilia Alutana-Socolu din Reghinu-d-șasescu.

Cununiu. Din Blasiu ni-se scrie: In 10 Augustu n. c. s'a cununatu in biserica catedrala de aici d-lu Iosifu Cirleu, proprietaru in Alba-Iulia, cu d-ra Natalia Rațu, fiica d-nei Maria Rațu si nepota d-lui canonicu Dr. Ioanu Rațu. Nasu a fostu d-lu jude r. Gerasimu din Alba-Iulia.

DIVERSE.

Divortu dupa nunta de aur. — Unu procesu de divortu, cum se vedu puține, a fostu pledatu acum cincispredece zile la Petersburgu in Statele-Unite. Reverendulu Enoch Rectoru, in virsta de 85 ani era acusat u de crușime si imoralitate gravu de catre soția sa Alice, in virsta de 80 de ani. Parechea reu prativita si-a celebratu nu de multu nunta de aur si are unu numeru considerabilu de copii, nepoti si stranepoti. Enoch Rector produse acuzatiuni de aceeași naturu contra femeii sale. Judecatorulu a refusat u se pronunte divortulu.

Universitate in Africa. Era vorba de a se funda o universitate in Pretoria. Pe cea unde e afla in Europa, supraindentalu invetamintulu publicu din Republica sub-africanu avusesse mai multe convorbiri in vederea formarei corpulu profesoralu. Dupu ultimele stiri sosite din Pretoria, proiectulu ar fi parasitu pentru momentu, din cauza dificultatii de a gasi nu profesori, ci elevi.

Invetamintulu n'a produsu pana acu in Transvaal tineri capabili de a se da cu folosu studiiloru superioare. — Tote autoritatiile consultate, fiindu unanime in a recunosce acestu stare de lucruri, președintele Republicei, d. Kruger, mare partisanu alu cararei unei Universitati, a trebuitu se se ralieze la acestu parere.

Unu preotu catolicu insuratu. Unu conflictu a izbucnitu la Dortmund intre preotulu catolicu Moog, licentiatu in teologia si o parte din membrii comunitatei. D-lu Moog manifestase intentiunea de a se casetori si multi catolici audindu de acestu strigau ca e scandalu. D-lu Moog totusi persista in intentiunea sa. Publicatiunile casetoriei sale cu domnișora Baum din Colonia au fostu facute la ofiterulu stării civile.

(„România.”)

Editoru si redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul pieței Brașov

din 21 August st. n. 1890.

Table with 2 columns: Item name and price. Includes Banonote românesce, Argint românesc, Napoleon-d'or, etc.

Cursul la bursa de Viena

din 20 August st. n. 1890.

Table with 2 columns: Item name and price. Includes Renta de aur, Renta de hârtie, Imprumutul căilor ferate, etc.

No. 3021-1890.

406,3-3

Escriere de concurs.

Pentru 5 stipendii din fundațiunea fericitului Dr. Simeon Ramonțai se scrie concurs...

Pentru ună stipendiu de 315 fl. v. a. usuat de Alesandru Mărgineanu clericul absolut și ascultător de filosofie în Clușiu;

pentru ună stipendiu de 84 fl. v. a. usuat de Alesandru Mihail rigoroșante în drepturi, carele nu s'a legitimat...

La aceste stipendii pot concură: a) numai tineri studenți miseri, cari sunt născuți în Transilvania și sunt Români de naștere;

b) cari pe lângă purtare morală bună au din studiu calcul de eminență;

c) ascultătorii de medicină, de drepturi, de științele reale, precum sunt tehnica, montanistica, silvanistica, și la vr'o academiă comercială, și în fine studenții în gimnasia ori în școle reale;

d) dintre concurenți vorți ave preferință, în înțelesul testamentului,

caeteris paribus, cei de origine nobil și consangeni piului fundator;

e) dela concurenți se recere, să alătore la cererile concursuale testimoniu școlastic în copie autentice și nu în original, apoi carte de botez, testimoniu medical, atestat de pauperitate, care se fiă subscris de antistia comunală politică, și de parochiul concernente și întărit cu sigilul parochial și celu comunal, precum și cu subscrierea oficiului pretorial, er în cetăț și opide cu subscrierea antistiei cetățane seu opidane; în urmă f) concurenții să numescă espresu institutul la care și unde vorți se continue științele academice ori gimnasiale.

Cererile concursuale ajustate în modul arătat să le subșteră până la terminul prefipt Consistoriului metropolitan subsemnat.

Concursele, cari nu vorți fi astfelu instruite și nu se vorți subșterne în terminul prefipt, nu se vorți lua în considerațiune.

Blașiu, din ședința consistorială ținută în 12 August 1890.

Consistoriul metropolitan gr. cat. de Alba-Iulia.

III.

Escriere de concurs.

Pentru doue stipendii de câte 60 fl. v. a. din fundațiunea fericitului Episcop Ioan Bobu, usuate de gimnasiștii Eugeniu Nemesiu, care nu s'a legitimat...

Victor Forfota, care a obținut calculu nesuficient, se escrie concurs cu terminul până la 10 Septemvre a. c. st. n. inclusive.

Doritorii de a obține aceste stipendii au de a-și instrui cererile lor conform condițiunilor espuse mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile ramonțiane, și pe acele a-le subșterne subsemnatului Consistoriu până la terminul prefipt.

Blașiu, din ședința consistorială ținută în 12 August 1890.

Consistoriul metropolitan gr. cat. de Alba-Iulia.

III.

Escriere de concurs.

Cu terminul de 10 Septemvre a. c. st. n. inclusive se escrie concurs pentru doue stipendii de câte 70 fl. din fundațiunea fericitului Gavril Vaida, usuate până acum — numai în sumă de câte 60 fl.—de juristul Clemente Barbul și gimnasiștii Ioachim Munteanu...

Cei cari dorescu, să obțină aceste stipendii, au de a-și instrui cererile sale conform condițiunilor espuse în escrierea de concurs pentru stipendiile ramonțiane, și a-le subșterne subsemnatului Consistoriu până la terminul prefipt.

Blașiu, din ședința consistorială ținută în 12 August 1890.

Consistoriul metropolitan gr. cat. de Alba-Iulia.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Iunie 1890.

Large table with multiple columns showing train routes, stations, and departure/arrival times. Includes sections for Budapest-Predeal, Predeal-Budapest, B.-Pesta-Arad-Teiuș, Teiuș-Arad-B.-Pesta, Copșa-mică-Sibiu, etc.

Nota: Numerii incuadrați cu linii grôse însemneză orele de nôpte.